



การศึกษาข้อมูลด้านศิลปหัตถกรรมของชนเผ่าต่างๆ เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์งานจักสานเพื่อการพาณิชย์ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

THE RESEARCH AND STUDY OF TRIBESMAN'S ART
AND CRAFT INFORMATION FOR THE DEVELOPMENT
OF MEA SARIANG DISTRICT MAE HONGSON'S
CRAFTMANSHIP PRODUCTS



มนัสพันธ์ รินแสงปิ่น เจริญภาพล กิตติพัฒน์วิทย์ นกมินทร์ ศักดิ์สง่า และไชยเชิด ไชยนันท์

การศึกษาข้อมูลด้านศิลปหัตถกรรมของชนเผ่าต่างๆ เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์งานจักสานเพื่อการพาณิชย์ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

THE RESEARCH AND STUDY OF TRIBESMAN'S ART
AND CRAFT INFORMATION FOR THE DEVELOPMENT
OF MEA SARIANG DISTRICT MAE HONG SON'S
CRAFTMANSHIP PRODUCTS

มนัสพันธ์ รินแสงปิ่น

เจษฎาพล กิตติพัฒน์วิทย์

นภินทร์ ศักดิ์สง่า

ไชยเชิด ไชยพันธ์

สาขาวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ ภาควิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การศึกษาข้อมูลด้านศิลปหัตถกรรมของชนเผ่าต่างๆ เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์งานจักสานเพื่อการพาณิชย์ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาข้อมูลด้านงานหัตถกรรมจักสานในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อพัฒนาและสร้างผลิตภัณฑ์งานจักสานของจังหวัดแม่ฮ่องสอน และเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านการพัฒนางานจักสานให้กับชุมชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประชากร ได้แก่ ผู้ใช้งานผลิตภัณฑ์จักสาน ผู้ผลิตและจำหน่ายงานหัตถกรรมจักสาน ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และประชากรในชุมชนอำเภอแม่สะเรียง และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 80 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์งานจักสาน และพัฒนาการ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลและสถิติวิเคราะห์ผลการวิจัยได้ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านงานหัตถกรรมจักสานในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่มักจะถูกถ่ายทอดงานจักสานมาจากครอบครัว และงานส่วนใหญ่จะเป็นผลิตภัณฑ์ของใช้ทั่วไป

2) การพัฒนาและสร้างผลิตภัณฑ์งานจักสานจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ให้แก่อำเภอแม่สะเรียงจำนวน 2 ประเภทคือ โคมไฟ กระเป๋า พบว่าแบบร่างจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ยังขาดการพัฒนาในด้านรูปแบบและการใช้วัสดุเหมาะสม

3) ผลการประเมินด้านผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิตและจำหน่ายงานจักสาน พบว่ารูปแบบผลิตภัณฑ์และการใช้งานจากความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาแล้ว ผลิตภัณฑ์งานจักสานโคมไฟ อำเภอแม่สะเรียงในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.41$) โดยด้านความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย ($\bar{X} = 4.39$) ด้านความเหมาะสมกับความสวยงาม ($\bar{X} = 4.38$) และด้านความเหมาะสมกับวัสดุและกรรมวิธีการผลิต ($\bar{X} = 4.81$) ส่วนผลิตภัณฑ์งานจักสานกระเป๋า พบว่ารูปแบบผลิตภัณฑ์และการใช้งานจากความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาแล้ว ผลิตภัณฑ์งานจักสานกระเป๋า กลุ่มอำเภอแม่สะเรียง ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.43$) โดยด้านความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย ($\bar{X} = 4.40$) ด้านความเหมาะสมกับความสวยงาม ($\bar{X} = 4.40$) ส่วนด้านความเหมาะสมกับวัสดุและกรรมวิธีการผลิต ($\bar{X} = 4.51$)

4) ผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านการพัฒนางานจักสานให้กับชุมชน พบว่านักศึกษาที่เป็นประชากรในชุมชนได้ให้ความคิดเห็น ทศนคติ และคุณลักษณะต่างๆ ของประชากรต่อผลการวิจัย เช่น เป็นผลงานวิจัยที่มีประโยชน์ของชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยถือว่ามีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ และสามารถลงทุนประกอบการเชิงพาณิชย์อย่างยั่งยืนได้

คำสำคัญ: ศิลปหัตถกรรม ผลิตภัณฑ์งานจักสาน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

Abstract

This research aimed to 1) study the basketry data in Mae Hong Son province 2) develop and create Mae Hong Son's basketry and 3) relay knowledge about basketry development to the communities in Mae Hong Son. The population were basketry users, basketry producers, basketry dealers, production design experts and inhabitants in Mae Sariang district. The sample group were 80 people from purposive sampling; including production design experts, basketry producers and dealers, and provincial developer of Mae Hong Son. The research result from data collection tools and analysis shown that

1) Most of the basketry products were general daily use products and the knowledge were relayed from the previous generation family members.

2) The researchers had developed and created two kinds of basketry prototype, lamp and bag, and had found that the sketches from the experts were lack of development in product form and used unappropriated materials.

3) The products evaluation from basketry producers and dealers' aspect, overview for the developed basketry lamp was satisfied in the good level ($\bar{X} = 4.41$) for both product form and using purpose. The using appropriation was in the good level ($\bar{X} = 4.39$), the beauty was in the good level ($\bar{X} = 4.38$), the material and manufacturing process was also in the good level ($\bar{X} = 4.81$). Overview for the developed basketry bag was satisfied in the good level ($\bar{X} = 4.43$) for both product form and using purpose, too. The using appropriation was in the good level ($\bar{X} = 4.40$), the beauty was in the good level ($\bar{X} = 4.40$), the material and manufacturing process was in the good level ($\bar{X} = 4.51$).

4) The relay about basketry development knowledge to community was satisfied by students who were part of population in the community. They found that the result from this research was useful

for Mae Hong Son inhabitants, it was value, unique and able to invest for the commercial purpose sustainably.

Keywords: Tribesman's art and craft, Craftmanship products, Mae Hong Son Province

บทนำ

การทำเครื่องจักสานพื้นบ้านภาคเหนือ หรือล้านนาไทยนั้น ทำสืบต่อกันมาแต่โบราณ ดังมี หลักฐานปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังหลายแห่ง เช่น ภาพชาวบ้านกับเครื่องจักสาน ในภาพจิตรกรรมฝาผนังวิหารวัดพระสิงห์วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นภาพชาวบ้านกำลังนั่งสนทนากันอยู่ข้าง ๆ ตัว มีภาชนะจักสานชนิดหนึ่งที่เรียกว่า เปียด หรือกระบุงวางอยู่ รูปทรงของเปียดในภาพคล้ายกับเปียดที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน แสดงว่าชาวล้านนาทำงานจักสานใช้มานานนับร้อยปี (นวลลออ ทินานนท์, 2555, หน้า 25)

แม่ฮ่องสอนดินแดนแห่งเมืองเหนือที่มีประเทศพม่าเป็นบ้านใกล้เรือนเคียง ได้ชื่อว่าเป็น “เมืองสามหมอก” เนื่องจากเป็นเมืองในหุบเขาล้อมรอบด้วยภูเขาสลับซับซ้อนทอดขนานไปกับทิวเขาถนนธงชัย และทิวเขาแดนลาวจึงทำให้ปกคลุมด้วยหมอกตลอดทั้งปี มีทิวทัศน์สวยงามตามธรรมชาติและป่าไม้นานาพันธุ์แม่ฮ่องสอนมีด้วยกันทั้งหมด 7 อำเภอ 44 ตำบล 415 หมู่บ้าน ประชากรมีความหลากหลายด้านชนเผ่า คนไทยเชื้อสายไทยใหญ่ หรือคนไต เป็นกลุ่มที่อยู่พื้นราบเป็นประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัด ชาวไทยใหญ่เรียกตัวเองว่า “ไตโหลง” หรือ “ไต” พม่าเรียกว่า “ฉาน” หรือ “ชาน” และกลุ่มที่สองชาวไทยภูเขา ประกอบด้วยชนเผ่า เช่น กะเหรี่ยง (กะเหรี่ยงโปว์และกะเหรี่ยงสะกอ) มูเซอ (มูเซอแดงและมูเซอดำ) ลีซอ ลัวะ แม้ว หรือม้ง (ม้งขาวและม้งลายตามสีกระโปรงของผู้หญิงชาวม้ง) ปาดองหรือกะเหรี่ยงคอยาวและจีนฮ่อ ส่วนผู้คนในพื้นที่ก็มีวิถีชีวิตประเพณีและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะสืบทอดมาอย่างยาวนานงานด้านศิลปหัตถกรรมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ก็มีมากมายและมีการสืบทอดมาสู่รุ่นต่อรุ่นจากชนเผ่าต่างๆ เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวแม่ฮ่องสอน การแต่งกาย งานด้านศิลปะ พิธีกรรม และของเครื่องใช้ที่แตกต่างจากจังหวัดอื่น จากวิวัฒนาการทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ขาดหายไปและบางส่วนเกิดการประยุกต์นำเอาวัฒนธรรมในเมืองหลวงเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้งานด้านหัตถกรรมที่เป็นงานเก่าแก่ของชนเผ่าต่างๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนกำลังจะถูกกลืนจากวัฒนธรรมเมืองหลวงไป งานจักสานที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีการสืบทอดกันมา ไม่ค่อยได้รับการตอบรับเท่าที่ควร แต่ยังมีกระแสนิยมในหมู่บ้าน และจำหน่ายตามตลาดบ้างบางส่วน เช่น กุ๊ปไต คือ หมวกพื้นบ้านไทยใหญ่ มีลักษณะคล้ายขอบของภาคกลางสานจากไม้ ชาวบ้านมักนิยมใส่ทำงานกลางแจ้ง เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เพราะกันแดดได้ดีมีความทนทานใช้ได้นานหลายปี แต่งานจักสานยังมีกลุ่มที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาหลายอำเภอ เช่น กลุ่มอำเภอแม่สะเรียง มีการจักสานมานานแต่ถูกสังคมเมืองเข้ามาทำให้งานจักสานได้หายไปบางส่วนจึงทำให้ชาวบ้านไม่ค่อยให้ความสนใจในเอกลักษณ์ของตนเท่าที่ควร หากมีหน่วยงานให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือให้คำแนะนำในด้านรูปแบบของผลิตภัณฑ์อาจจะเกิดการขยายงานด้านจักสานในชุมชนและให้เยาวชนรุ่นหลังกลับมาอนุรักษ์ถึงวัฒนธรรมของบ้านเกิดและใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าและยังเพิ่มงานให้กับผู้สูงอายุต่อไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญและปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาข้อมูลด้านศิลปหัตถกรรมของชนเผ่าต่างๆ เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์งานจักสานเพื่อการพาณิชย์ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์งานจักสานที่มีรูปแบบแปลกใหม่และมีอัตลักษณ์ของเผ่าต่างๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลด้านงานหัตถกรรมจักสานในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อพัฒนาและสร้างผลิตภัณฑ์งานจักสานของอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านการพัฒนางานจักสาน ให้กับชุมชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการทำวิจัย มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลด้านงานหัตถกรรมจักสานในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2) เพื่อพัฒนาและสร้างผลิตภัณฑ์งานจักสานของอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 3) เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านการพัฒนางานจักสาน ให้กับชุมชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน หน่วยงานพัฒนาการจังหวัดแม่ฮ่องสอน และประชาชนในจังหวัดที่ใช้งานผลิตภัณฑ์งานจักสาน โดยมีกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มงานจักสานอำเภอแม่สะเรียง

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 5 ท่าน และ ผู้สนใจผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 75 คน

เครื่องมือที่ใช้วัดในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานผลิตภัณฑ์หัตถกรรมงานจักสาน จ.แม่ฮ่องสอน ใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้ผลิตจัดจำหน่าย และรูปแบบที่ผลิตในปัจจุบัน จากนั้นได้นำแบบสอบถามไปสอบถามกลุ่มประชากรจำนวน 80 คน ใช้แบบสอบถามแบบปลายปิดให้ได้มาซึ่งข้อมูลความคิดเห็นความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์
2. เพื่อทดลองพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์งานจักสาน และสร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบงานจักสาน โดยใช้แบบประเมินผลผลิตภัณฑ์ต้นแบบกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คน
3. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านการพัฒนางานจักสาน ให้กับชุมชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการจัดการอบรมให้ความรู้ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์งานจักสานแก่ประชากรในจังหวัด และประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บข้อมูลในการสังเกตการณ์ลงในสมุดบันทึกกับการถ่ายภาพช่วยในการบันทึกข้อมูลมาสรุปและจัดหมวดหมู่ตามลำดับดังนี้

สร้างแบบสอบถามสำหรับประชากรกลุ่มตัวอย่าง จ.แม่ฮ่องสอนใช้แบบสอบถาม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลความคิดเห็น เพื่อได้ข้อมูลความต้องการเพื่อนำไปออกแบบและสร้างแบบประเมินวัดระดับความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อทดสอบความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์งานจักสานที่ทำการออกแบบขึ้นใหม่



ภาพที่ 1 ผลิตภัณฑ์เดิมของกลุ่มผู้ผลิต

การพัฒนาผลิตภัณฑ์

ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในการทำงานวิจัย เพื่อทำความเข้าใจและสอบถามสัมภาษณ์กลุ่มประชากร เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ ได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและทำการพบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำความรู้จักกับชุมชน สัมภาษณ์กลุ่มรายบุคคลเพื่อเก็บข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์ นำข้อมูลมาประมวลสภาพปัญหาและความต้องการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทำการวิเคราะห์ปัญหาของผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเป็นไปได้ในการออกแบบ ออกแบบต้นแบบ ทำการประเมินครั้งที่ 1 และออกแบบต้นแบบ ทำการประเมินครั้งที่ 2 ประเมินโดยกลุ่มประชากรอำเภอแม่สะเรียง รวมไปถึงจัดทำต้นแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมประเภทงานจักสาน ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริโภคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมประเภทงานจักสาน โดยแบบสอบถามวิเคราะห์และสรุปความคิดเห็นของผู้บริโภค

ผลการวิจัย

จากการศึกษาและทำการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์งานจักสาน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจ รูปแบบผลิตภัณฑ์งานจักสาน ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบผลิตภัณฑ์และการใช้งาน จากความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาแล้ว **ผลิตภัณฑ์งานจักสานโคมไฟและกระเป๋ (กลุ่มอำเภอแม่สะเรียง)** จำนวน 80 คน

2. สถานภาพทั่วไปจำแนกเพศพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ เพศชาย 24 คน สถานภาพทั่วไปจำแนกตามอายุพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 รองลงมาคือ อายุ 31-40 ปี จำนวน 23 คนคิดเป็นร้อยละ 28.75 อายุ 51 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 21.25 และอายุต่ำกว่า 41-50 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 21.25 สถานภาพทั่วไปจำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพนักเรียน นักศึกษา จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 มากที่สุด รองลงมาคือ พนักงานบริษัท จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 22.50 รัฐวิสาหกิจ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 และข้าราชการ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50 สถานภาพทั่วไปจำแนกตามรายได้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 51.25 มากที่สุด รองลงมาคือ มีรายได้ 10,000-20,000 บาท จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 35 มีรายได้ 20,001-30,000 บาท จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 11.25 และมีรายได้ 30,000 บาทขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5

3. เพื่อประเมินความพึงพอใจผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่เกิดจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานรูปแบบใหม่ เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ โดยใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินเพื่อวัดระดับความพึงพอใจของกลุ่มหัตถกรรมงานจักสานอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเมินโดยประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คน โดยได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้



ภาพที่ 2 รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ทำการพัฒนารูปแบบงานจักสาน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบผลิตภัณฑ์และการใช้งานจากความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ที่ได้รับ การออกแบบและพัฒนาแล้ว ผลิตภัณฑ์งานจักสานโคมไฟ (กลุ่มอำเภอแม่สะเรียง) จำนวน 80 คน

รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับความพึงพอใจ
1. ความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย			
1.1 ผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับการใช้งาน	4.38	0.49	ดี
1.2 ผลิตภัณฑ์มีหน้าที่ใช้สอย	4.34	0.48	ดี
1.3 ผลิตภัณฑ์มีความทันสมัย	4.26	0.53	ดี
1.4 ผลิตภัณฑ์ตอบสนองการใช้งานได้ดี	4.51	0.50	ดีมาก
1.5 รูปทรงเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย	4.45	0.50	ดี
รวมด้านความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย	4.39	0.50	ดี
2. ความเหมาะสมกับความสวยงาม			
2.1 ผลิตภัณฑ์มีความสวยงาม	4.41	0.57	ดี
2.2 ลวดลายมีความสวยงาม	4.33	0.47	ดี
2.3 วัสดุมีความสวยงาม	4.30	0.46	ดี
2.4 รูปทรงมีความสวยงาม	4.29	0.46	ดี
2.5 ความสวยงามของการผสมผสานระหว่างวัสดุอื่น	4.55	0.50	ดีมาก
รวมด้านความเหมาะสมกับความสวยงาม	4.38	0.49	ดี
3. ความเหมาะสมกับวัสดุและกรรมวิธีการผลิต			
3.1 วัสดุความเหมาะสมกับกรรมวิธีการผลิต	4.55	0.50	ดีมาก
3.2 วัสดุมีความแข็งแรงทนทาน	4.50	0.50	ดี
3.3 การผสมผสานระหว่างวัสดุ	4.56	0.50	ดีมาก
3.4 กรรมวิธีการผลิตที่เหมาะสม	4.29	0.53	ดี
3.5 ง่ายต่อการทำความสะอาด	4.48	0.50	ดี
รวมด้านความเหมาะสมกับวัสดุและกรรมวิธีการผลิต	4.48	0.51	ดี
รวม 3 ด้าน	4.41	0.57	ดี

จากตารางที่ 1 งานจักสานโคมไฟ พบว่าความเหมาะสมกับวัสดุและกรรมวิธีการผลิต ในด้านการผสมผสานระหว่างวัสดุ มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.56$) ส่วนด้านวัสดุความเหมาะสมกับกรรมวิธีการผลิต มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.55$)



ภาพที่ 3 ภาพต้นแบบกระเป๋าจักสาน แบบที่ 1



ภาพที่ 4 ภาพต้นแบบกระเป๋าจักสาน แบบที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบผลิตภัณฑ์และการใช้งานจากความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาแล้ว ผลิตภัณฑ์งานจักสานกระเป๋า (กลุ่มอำเภอมะเริ่ญ) จำนวน 80 คน

รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับความพึงพอใจ
1. ความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย			
1.1 ผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับการใช้งาน	4.34	0.48	ดี
1.2 ผลิตภัณฑ์มีหน้าที่ใช้สอย	4.33	0.47	ดี
1.3 ผลิตภัณฑ์มีความทันสมัย	4.31	0.47	ดี
1.4 ผลิตภัณฑ์ตอบสนองการใช้งานได้ดี	4.54	0.50	ดีมาก
1.5 รูปทรงเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย	4.48	0.50	ดี
รวมด้านความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย	4.40	0.48	ดี
2. ความเหมาะสมกับความสวยงาม			
2.1 ผลิตภัณฑ์มีความสวยงาม	4.49	0.50	ดี
2.2 ลวดลายมีความสวยงาม	4.31	0.47	ดี
2.3 วัสดุมีความสวยงาม	4.29	0.46	ดี
2.4 รูปทรงมีความสวยงาม	4.30	0.46	ดี
2.5 ความสวยงามของการผสมผสานระหว่างวัสดุอื่น	4.59	0.50	ดีมาก
รวมด้านความเหมาะสมกับความสวยงาม	4.40	0.48	ดี
3. ความเหมาะสมกับวัสดุและกรรมวิธีการผลิต			
3.1 วัสดุความเหมาะสมกับกรรมวิธีการผลิต	4.58	0.50	ดีมาก
3.2 วัสดุมีความแข็งแรงทนทาน	4.51	0.50	ดีมาก
3.3 การผสมผสานระหว่างวัสดุ	4.61	0.49	ดีมาก
3.4 กรรมวิธีการผลิตที่เหมาะสม	4.33	0.47	ดี
3.5 ง่ายต่อการทำความสะอาด	4.50	0.50	ดี
รวมด้านความเหมาะสมกับวัสดุและกรรมวิธีการผลิต	4.51	0.49	ดีมาก
รวม 3 ด้าน	4.43	0.48	ดี

จากตารางที่ 2 งานจักสานกระเป๋ พบว่าความเหมาะสมกับวัสดุและกรรมวิธีการผลิต ในด้านการผสมผสานระหว่างวัสดุ มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.61$) ส่วนความสวยงามของการผสมผสานระหว่างวัสดุอื่น มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.59$)

การอภิปรายผล

1) ขั้นตอนศึกษาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานผลิตภัณฑ์หัตถกรรมประเภทงานจักสาน จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยตลอดจนการสัมภาษณ์ให้ข้อมูลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และชนเผ่าต่างๆ กลุ่มได้ทำการวิเคราะห์สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ว่า ผลิตภัณฑ์ประเภทงานจักสาน ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำแนกได้เป็นหลายประเภท เช่น สุ่มไก่ ข้อง ตะกร้า เก้าอี้ ของใช้ ของตกแต่งบ้าน จะสังเกตเห็นได้ว่าวัสดุหลักที่ใช้ในการผลิตงานหัตถกรรมทั้งหมดจะใช้วัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นหรือชุมชนใกล้เคียงกันรวมไปถึงอุปกรณ์ต่างๆ ที่ล้วนแต่มีอยู่ในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ วิบูลย์ ลิ้มวรรณ (2538) กล่าวว่า ผู้สร้างสรรค์งานหัตถกรรมจะต้องคำนึงถึงการแสวงหาวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นเท่าที่จะหาได้ และสามารถนำมาสร้างด้วยเครื่องมือเท่าที่มีอยู่ตามสภาพท้องถิ่นของตน แต่ในปัจจุบันนั้นวิวัฒนาการเริ่มเข้ามามีการใช้เทคนิคทางเทคโนโลยีเข้ามาช่วยบ้างแต่อย่างไรทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ยังคงอนุรักษ์และสืบทอดเทคนิคและวิธีดั้งเดิมไว้อยู่

2) ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานผลิตภัณฑ์หัตถกรรมประเภทงานจักสาน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยได้ข้อสรุปแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานผลิตภัณฑ์หัตถกรรมประเภทงานจักสาน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้เป็นไปตามแนวโน้มความต้องการของตลาดและผู้บริโภค และเน้นลักษณะจุดเด่นของงานผลิตภัณฑ์ของกลุ่มหมู่บ้าน และควรเลือกใช้วัสดุซึ่งหาได้จากท้องถิ่น และการตลาด สอดคล้องกับการศึกษาของชูสิทธิ์ ชูชาติ (2553: 101) ที่ศึกษาเรื่องการส่งเสริมการตลาด จุดประสงค์ในการส่งเสริมการตลาด ได้แก่ การบอกกล่าว การเร้าและชักชวน การเตือนความทรงจำ กลยุทธ์ในการส่งเสริมการตลาด อาจทำได้โดย 1) การโฆษณาผ่านสื่อมวลชน ส่งจดหมาย ป้ายโฆษณา 2) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชน 3) การขายโดยบุคคล โดยขายทางโทรศัพท์ ขายแบบพบลูกค้า 4) การส่งเสริมการขาย โดยวิธีการลดแลก แจก การสะสมแต้ม การจับรางวัล ฯลฯ การผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งสำคัญ และควรทำอย่างต่อเนื่อง และเรื่องความเป็นเอกลักษณ์ของคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ เช่น เอกลักษณ์ ความโดดเด่น ลวดลาย รูปแบบ ฯลฯ ที่ไม่เหมือนใคร อาจเนื่องจากผู้ประกอบการต้องการสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ของตน เพื่อแสดงถึงเอกลักษณ์และสร้างการจดจำให้เกิดกับผู้บริโภค

3) ขั้นตอนประเมินความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานผลิตภัณฑ์หัตถกรรมประเภทงานจักสาน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ออกแบบและพัฒนาเป็นต้นแบบในการพัฒนา พบว่าผู้บริโภคเห็นด้วยกับการนำผลิตภัณฑ์จักสานมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ และมีความพึงพอใจในระดับปานกลางถึงดี อาจเนื่องจากได้มีการออกแบบรูปแบบที่มีความแตกต่างไปจากผลิตภัณฑ์เดิม และมีความหลากหลายในใช้งานในผลิตภัณฑ์ชนิดต่างๆ เช่น โคมไฟ กระเป๋า เพอร์นิเจอร์ ของแต่งบ้าน ผู้บริโภคมีความต้องการในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและยังมีรูปแบบที่แปลกใหม่

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

- 1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยตรงตามความต้องการของผู้บริโภค
- 2) ผลิตภัณฑ์งานจักสานเป็นผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของชนเผ่าต่างๆ ไม่สามารถดัดแปลงเป็นรูปลักษณะอื่นได้มาก เช่น ลวดลาย การจักสานจากมือในรูปแบบต่างๆ และงานที่ผ่านการออกแบบใหม่เป็นงานจักสานที่ไม่คุ้นเคยและเคยทำ จึงทำให้การสร้างงานที่แปลกใหม่จากเดิมได้จำนวนน้อย
- 3) ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านการออกแบบจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านหัตถกรรม จากหน่วยงานของรัฐที่มีความรู้ ความสามารถหลายๆ ด้านเพื่อให้ชุมชนมีความรู้ในหลายๆ ด้านของงานแปรรูปหัตถกรรมจักสานอย่างต่อเนื่อง และควรนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น ใช้การออกแบบด้วยคอมพิวเตอร์ เครื่องมือเครื่องจักรที่ทันสมัย เข้าไปให้ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิต และจำหน่ายได้จำนวนมากๆ

เอกสารอ้างอิง

- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. 2553. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในมิติเศรษฐกิจพอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- นวลลออ ทินานนท์. 2555. ศิลปะพื้นบ้านไทย. เอกสารประกอบการสอน คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รจนา จันทรา และคณะ. 2553. การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากใบหญ้าแฝก. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. 2538. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: พับลิคิสิเนสพริ้นท์.
- วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร. 2548. หลักการและแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ: แอ๊ปเปิ้ล พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.